

نوجوانان در گرداب فضای مجازی

کارشناسان در گفت‌وگو با جام‌جم از ضرورت اعمال محدودیت در فضای مجازی برای نوجوانان می‌گویند...

کارشناسان در گفت‌وگو با جام‌جم از ضرورت اعمال محدودیت در فضای مجازی برای نوجوانان می‌گویند

از شیرمرغ تا جان آدمیزاد؛ این حکایت بازار مکاره فضای مجازی است، دنیای بزرگ و بی‌سر و تهی که حالا دیگر خیلی‌ها نصف بیشتر ساعات بیداری‌شان را در آن می‌گذرانند؛ فضایی با دسترسی راحت و استفاده ساده‌تر که در فهرست مخاطبان فضای مجازی همه‌جور سنی را می‌توان دید از کودکان زیر 7 سال تا سالمندان بالای 90 سال؛ این وسط اما تیغ برنده استفاده نامناسب از فضای مجازی بین همه گروه‌های سنی، زیر 16 ساله‌ها را نشانه گرفته است. نوجوان‌هایی که اتفاقاً یکی از طرفداران پروپاقرص دنیای اینترنت و شبکه‌های مختلف مجازی هستند و متأسفانه مثل بیشتر مخاطبان این فضا، روش‌های استفاده از آن را بلد نیستند.

همین اتفاق زنگ خطر را برای کشورهای اروپایی و پدیدآورندگان اولیه فضای مجازی به صدا درآورده و باعث شده به این فکر بیفتند محدودیت‌هایی را برایشان به‌وجود بیاورند. محدودیت‌هایی برای استفاده از کاربری فیس‌بوک، اینستاگرام، ایمیل و دیگر شبکه‌های اجتماعی. اتفاقی که تن شرکت‌های بزرگ فناوری را در نقاط مختلف دنیا به‌خصوص آمریکا لرزانده است. با این حال قرار است تا اندازه‌ای از نگرانی خانواده‌هایی که نوجوان در خانه دارند، بکاهد.

کاری به تصویب شدن یا نشدن این قانون در اروپا نداریم، اما وقتی نگاهمان را از آن سوی مرزهای کشورمان به این سو برمی‌گردانیم و چشممان به جمعیت نوجوانی می‌خورد که مثل هم‌تایان خارجی‌شان بیشتر از دنیای واقعی در فضای مجازی زندگی می‌کنند، به اهمیت این محدودیت حتی در کشور خودمان هم پی می‌بریم. اتفاقی که از نظر دکتر پریسا قیاسی، روان‌شناس کودک و نوجوان و مشاور فرزندآوری نه یک انتخاب که یک ضرورت است.

دکتر قیاسی با اشاره به این موضوع به ما می‌گوید: اعمال محدودیت در سن نوجوانی برای استفاده از فضای مجازی کار پسندیده و به جایی است و دلایل زیادی هم دارد. اولین نکته این است که سن نوجوانی یعنی سن کنجکاوی. همه ما نوجوان‌ها را با این خصیصه می‌شناسیم که کنجکاو است. حالا وقتی به اینترنت دسترسی داشته باشد و بتواند جواب سوال‌هایش را از اینترنت به دست بیاورد، مشکلات زیادی برایش به‌وجود خواهد آمد. چرا؟ چون هنوز به آن تجربه و بلوغ فکری نرسیده و همه چیز را در این فضا باور می‌کند.

نوجوان زودباور زود هم آسیب می‌بیند

این زودباوری به گفته دکتر قیاسی در ذات نوجوان است. این روان‌شناس با اشاره به این موضوع تأکید می‌کند: من و شمای بزرگسال وقتی شروع به جستجو در اینترنت می‌کنیم، خیلی از مسائل را می‌بینیم که درست نیست، اما به تجربه می‌فهمیم که نباید به همه آنچه می‌بینیم اعتماد کنیم، اما نوجوان‌ها این‌طور نیستند. دلیل بعدی از نظر دکتر قیاسی، اتفاقی است که این روزها در فضای مجازی رخ می‌دهد؛ اتفاقی که ریشه‌اش به ارسال اطلاعات در شبکه‌های مختلف اجتماعی برمی‌گردد. از آنجا که در این شبکه‌ها، اطلاعات بدون حساب و کتاب و بدون این‌که فرد دنبال‌شان باشد، ارسال می‌شود، در نتیجه نوجوان در معرض اطلاعاتی قرار می‌گیرد که در درستی یا نادرستی‌شان شک وجود دارد.

این روان‌شناس ادامه می‌دهد: این مورد از این نظر آسیب‌زاست که خیلی وقت‌ها نوجوان خودش کنجکاوی نمی‌کند، اما صرفاً

به دلیل عضویت در شبکه‌های مجازی‌ای مثل تلگرام و... در معرض استفاده از اطلاعاتی قرار می‌گیرد که مناسب سن اش نیست.

برای رسیدن به سومین دلیل از دیدگاه دکتر قیاسی، باید این نکته را در نظر بگیریم که دوره نوجوانی دوره گذار است، از این لحاظ نوجوان‌ها چون تازه از دوران کودکی بیرون آمده‌اند و هنوز هم به بزرگسالی نرسیده‌اند، یک دوره گذار را طی می‌کنند؛ دوره‌ای که خیلی طولانی نیست، اما اثرات زیادی بر شخصیت آنها در بزرگسالی خواهد گذاشت. در نتیجه با وجود آگاهی‌هایی که همه ما از آسیب‌های فضای مجازی داریم، نباید از اثرات آن بر شخصیت نوجوان‌ها در این دوره گذار غافل شویم.

خانواده‌ها هم اعمال محدودیت کنند

آخرین دلیل، اما ریسک‌پذیری نوجوان‌هاست که یکی دیگر از ویژگی‌های خاص این گروه سنی است و به گفته این روان‌شناس کودک و نوجوان، می‌تواند بزرگ‌ترین تهدید برای آنها باشد.

دکتر قیاسی با اشاره به این موضوع می‌گوید: نوجوان‌ها احساس خطر نمی‌کنند، برای همین ممکن است خودشان را به در دسر بیندازند و از آنجا که پدر و مادر نظارتی بر فضای مجازی ندارند، احتمال آسیب دیدن نوجوانان نشان بسیار زیاد است.

دکتر قیاسی وقتی پای خانواده‌ها را به این مساله باز می‌کند، از آنها یک خواهش بزرگ هم دارد: این‌که بهتر است خانواده‌ها در استفاده از فضای مجازی برای فرزندان‌شان محدودیت ایجاد کنند. اتفاقی که متأسفانه این روزها نمی‌افتد.

معایب استفاده از فضای مجازی بدون آموزش

اما آسیب‌زا بودن فضای مجازی به عقیده محمداسماعیل سعیدی عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی هم نکته‌ای است که با وجود علم و آگاهی به آن کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد؛ مساله‌ای که ریشه در غفلت متولیان فرهنگی و به‌خصوص نظام آموزشی کشورمان دارد.

سعیدی با اشاره به همین موضوع می‌گوید: در بحث فضای مجازی معتقدم در کشور ما یک غفلت بزرگی اتفاق افتاده و می‌بایست قبل از این‌که این فضا و امکانات آن در اختیار شهروندان قرار می‌گرفت، آموزش‌ها و فرهنگ‌سازی‌های لازم برای استفاده از آن به مردم داده می‌شد که متأسفانه این اتفاق نیفتاده است.

عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی در همین رابطه ادامه می‌دهد: آسیب‌ها و تهدیدهای فضای مجازی جزو بدیهیات جامعه امروز است، تا جایی که حتی آنهایی که طراحان این فضا بودند و از ابتدا از آن استفاده می‌کردند حالا به این نتیجه رسیده‌اند که باید محدودیت‌هایی را مخصوصاً برای سنین پایین ایجاد کنند.

فضای مجازی؛ ابزاری برای نفوذ فرهنگی

ابزارهای تهاجم فرهنگی اگر تا پیش از این به ماهواره و برنامه‌های خاص‌اش خلاصه می‌شد، حالا مدت‌هاست پا از چهاردیواری خانه‌ها فراتر گذاشته و در یک گوشه هوشمند و تبلت به جیب و کیف خیلی‌ها راه یافته است؛ گوشه هوشمندی که در هیچ لحظه‌ای مخاطبان‌ش را تنها نمی‌گذارد. اتفاقی که از نظر رئیس شورای فرهنگی و اجتماعی زنان و خانواده شورای عالی انقلاب فرهنگی، فضای مجازی را به مهم‌ترین ابزار تهاجم فرهنگی غرب تبدیل کرده است.

کبری خزعلی با اشاره به همین موضوع به ما می‌گوید: تاثیرات مشکلات به‌وجود آمده در موضوع فرهنگ که مهم‌ترین مساله ماست و نفوذ فرهنگی که از نفوذ اقتصادی، سیاسی و حتی امنیتی به فرموده مقام معظم رهبری مهم‌تر است، الان در جامعه ما دیده می‌شود و متأسفانه در حال ضربه زدن به سلامت جامعه است. این در حالی است که جلوگیری از آسیب و نفوذ بیماری جزو وظایف حاکمیت است. با این حال اگر برای این معضل چاره‌اندیشی نشود و به سرانجام نرسد، در آینده‌ای نزدیک به گردابی بزرگ تبدیل خواهد که نه تنها نوجوان‌ها بلکه دیگر گروه‌های سنی را هم غرق خواهد کرد.

مینا مولایی

جامعه